

Niels Rohleder 30.08.2021

TYSKLAND // BOGANMELDELSE – Moritz Schramm har skrevet en fremragende Tysklandsbog til tiden. Og ud over en forbilledlig gennemgang og analyse af nyere tysk historie og aktuel tysk politik kan danske læsere lære noget om Danmark, hvilket er tiltrængt.

Da nuværende SDU-lektor Moritz Schramm i 1990'erne første gang slog sig ned i Danmark som udvekslingsstudent, stødte han på udtrykket "*die dummen Dänen*"*, fortæller han i sin velskrevne bog *Kampen om midten – Tysk politik i det 21. århundrede*.

Det tilsyneladende tyske udtryk om "de dumme danskere" var helt nyt for bogens forfatter. Det er og var ukendt i Tyskland – "en dansk opfindelse", skriver Moritz Schramm og fortsætter:

"Udtrykkets funktion er imidlertid klar: Det forstærker den danske samtalepartners mulighed for at hæve sig over sin tyske modpart, idet man højroestet – og med en vis ironi – kan afvise modpartens indbildte verbale angreb: 'I' tyskere synes måske, at 'vi' danskere er 'dumme', men sandheden er, at vi er søde, hyggelige, afslappede og velfungerende – modsat jer."

Midten i Tyskland har sejret over yderfløjene

Der er tale om "konstruktionen af et positivt selvbillede ved hjælp af et negativt fremmedbillede", påpeger Moritz Schramm. Så sandt.

Som tysk akademiker i Danmark gennem mange år har Moritz Schramm haft antennerne ude og med stor følsomhed indfanget nuancer og stemninger i de mellemfolkelige relationer. Og naturligvis har han registreret, at synet på Tyskland og tyskerne i dag er et andet og mere positivt, end da han første gang slog sig ned i Danmark i 1990'erne.

Men danskernes kendskab til Tyskland er næppe vokset nævneværdigt. Tværtimod er det denne anmelders påstand, at der stadig er alt for meget *Lederhosen* over danskernes billede af tyskerne.

Folkedansere iført Lederhosen optræder. Det vil klæde danskerne at opdatere deres viden om Tyskland, så den ikke er lige så uddateret som Lederhosenmoden, siger Niels Rohleder. Foto: Wikimedia Commons

Moritz Schramms ærinde er ikke først og fremmest at portrættere Danmark. Bogen er – som dens titel antyder – en bog om Tyskland, men fra sin danske udkigspost formår forfatteren at perspektivere det Tysklandsbillede, han tegner, så det får relevans for en dansk læser.

Det snævre danske perspektiv

Om baggrunden for bogprojektet skriver Moritz Schramm i prologen, at han gang på gang oplever, at danske meningsdannere ser Tyskland og tyskerne i et snævert dansk perspektiv.

Han refererer et radiointerview med en dansk minister, der brugte Tyskland som skræmmebillede og begrundede den stramme danske kurs i det, vi i Danmark kalder *udlændingepolitikken* (i Tyskland bruger man kun sjældent det værdiladede og udgrænsende ord *Ausländerpolitik***), med, at alternativet ville være tyske tilstande, hvor der ikke findes nogen midte, men alene yderfløje.

Schramms bog falder på et knastørt sted

Som det fremgår af bogtitlen, er det Moritz Schramms analyse, at det forholder sig lige omvendt, fordi midten i Tyskland har sejret over yderfløjene. Og man må sige, at han argumenterer overbevisende for synspunktet.

Moritz Schramm refererer også en DR-journalist på *Deadline*, der har foreslået, at den tyske regering burde samarbejde med det fremmedfjendske parti [AfD](#) for at ”berolige de tyske vælgere” – åbenbart ud fra en tankegang om, at det jo går så godt

i Danmark, når bare de skiftende regeringer samarbejder tæt med Dansk Folkeparti om at stramme udlændingeloven.

En tysker i Danmark må tage sig til hovedet over et lille land, hvor alle udviklinger i Tyskland i overensstemmelse med en navlebeskuende småstatsmentalitet evig og altid vurderes ud fra danske forudsætninger.

Men – *kein Wunder* – sådan må det nødvendigvis være i et land, der skønt nabo til Tyskland i årtier har nedprioriteret tyskundervisning med det resultat, at stort set alle danskere taler godt engelsk, men næsten ingen – heller ikke journalister – taler eller forstår tysk på et brugbart niveau.

CDU har bevæget sig fra at være et forstenet, konservativt og mandsdomineret parti til at være et moderne, borgerligt parti, der omfavner og kvæler modstandernes politiske dagsordener

En god del af danske mediers nyhedsformidling om tyske forhold leveres via en omvej over Storbritannien eller USA via AP, Reuters, New York Times, Guardian eller andre engelsksprogede medier. Det danske Tysklandsbillede ses gennem en linse, der har hjemme i London eller New York, eller bliver til, når udsendte danske journalister interviewer tyskere på engelsk.

Så Moritz Schramms bog falder på et knastørt sted. Som tysker med mange års erfaring med Danmark og danskerne har han de helt rigtige forudsætninger for at skrive den.

Der er heldigvis ikke tale om en svært tilgængelig, nørdet tekst, men en letlæst sag på knap 200 sider. Nye læsere kan starte her. Bogen har en detaljeret og velskrevet gennemgang af nyere tysk historie og en interessant og opdateret analyse af situationen op til forbundsdagsvalget 26. september 2021.

Babylon Berlin

Moritz Schramm tager på pædagogisk vis fat i populærkulturen som indgang til sin Tysklandshistorie. I kapitel 1 om Weimar-republikken og nazitiden tager han afsæt i den populære og fascinerende tv-serie *Babylon Berlin*, som mange danskere kender fra DR.

Og når han skal illustrere den tyske offentligheds tvetydige forhold til de tyrkiske indvandrere, der begyndte at komme til Vesttyskland i 1960'erne, fortæller han historien om den tidligere tyske fodboldlandsholdsspiller Mesut Özil, der kom galt af sted, da han lod sig fotografere sammen med den tyrkiske præsident Recep Tayyip Erdoğan.

Fodboldlandsholdsspiller Mesut Özil. Foto: Wikimedia

Commons

Da Özil i 2019 – på engelsk – på sociale medier sagde farvel til landsholdskarrieren, skrev han med henvisning til formanden for det tyske fodboldforbund, DFB: ”I Grindels og hans hjælperes øjne er jeg tysker, når vi vinder, og immigrant, når vi taber”. Formentlig en følelse, mange europæere med migrationsbaggrund kan nikke genkendende til.

De udførlige omtaler af udviklingen især i forbundskansler Angela Merkels CDU og i De Grønne giver et interessant og brugbart indblik i, hvorfor tyske partier har vundet vælgere ved at bevæge sig mod midten, og hvorfor Angela Merkel (i strid med al dansk politisk logik) har haft succes med en humanistisk og liberal indvandrings- og integrationspolitik.

Danske medier fokuserer på AfD og den udlændingefjendske Pegida-bevægelse, men langt hen ad vejen ignorerer de endnu stærkere modsatrettede bevægelser

Især i bogens kapitel 5, "Merkels vej mod venstre", giver Moritz Schramm gode forklaringer på, hvorfor det kristendemokratiske CDU har bevæget sig fra at være et forstenet, konservativt og mandsdomineret parti (som i Helmut Kohls kanslerår 1982-98) til at være et moderne, borgerligt parti, der omfavner og kvæler modstandernes politiske dagsordener, når de bliver truende. Det skete, da Merkels regering for 10 år siden forkortede atomkraftværkernes restlevetid, da De Grønne var ved at få vind i sejlene efter Fukushima-katastrofen.

Forbundskansler Angela Merkel overtog embedet i 2005.

Foto: Wikimedia Commons

Marginaliseret – ikke styrket

At det højreorienterede AfD, hvor mange af politikerne slynger om sig med historisk belastet naziretorik, i dag står til 10-12 procent af stemmerne, er ikke en styrkelse af det yderste højre, men en marginalisering. Før Merkel kom til, fandtes AfD's holdninger nemlig inden for de kristendemokratiske partier, der har haft kanslerposten i det meste af forbundsrepublikkens historie, fremgår det af bogen.

Moritz Schramm påpeger, at danske medier fokuserer på AfD og den udlændingefjendske Pegida-bevægelse, men langt hen ad vejen ignorerer de endnu stærkere modsatrettede bevægelser og demonstrationer som for eksempel Unteilbar-initiativet, der siden 2018 har mobiliseret bredt i tyske byer (se foto i toppen af artiklen).

Det er foruroligende, at naboer, der burde have alle forudsætninger for at forstå hinanden, er blevet så forskellige

Mens den danske offentlighed i mange år har undladt at interessere sig for Tyskland og konsekvent har vendt blikket mod mere "spændende" (og af sproglige grunde forståelige) engelsktalende lande, har Tyskland lige så stille udviklet sig til et samfund, der er fuldt på højde med – eller foran – det danske, hvad angår borgerrettigheder, ligestilling, rummelighed og meget andet.

I Tyskland har man i flere år haft kønskvotering til virksomheders bestyrelser, og reglerne om opnåelse af statsborgerskab bygger eksempelvis ikke – som de danske – på principper fra 1849, men er et led i en aktiv og moderne integrationspolitik. Og at Danmark frem for Tyskland skulle være bærer af den i dansk politisk debat ofte omtalte *grønne førertrøje*, kan i høj grad diskuteres.

Billedet af at tyskere er fra Venus og danskere fra Mars, står knivskarpt efter læsning af Moritz Schramms bog. Det er foruroligende, at naboer, der burde have alle forudsætninger for at forstå hinanden, er blevet så forskellige. Jeg ved ikke, om det nogensinde bliver anderledes, men hvis tilstanden skal forandres, er Moritz Schramms tankevækkende bog et godt sted at starte.

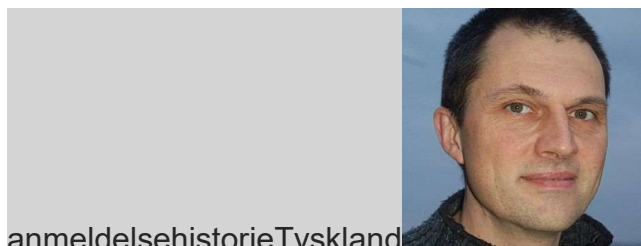
Moritz Schramm: “Kampen om midten – Tysk politik i det 21. århundrede”, 200 sider, Gads Forlag, 249,95 kr., udkom 30. august 2021.

* Efter denne anmelders erfaring er han mere sandsynligt blevet mødt af udtrykket ”die dumme Dänen”, som de fleste danskere med vanlig foragt for tysk grammatik plejer at sige. Men lad nu det ligge.

** En af Moritz Schramms sproglige iagttagelser er, at vi i Danmark (modsat i Tyskland) ofte taler om en såkaldt ”flygtningestrøm”: ”I begrebet ligger et billede, en sproglig ramme, der antyder en anonym og truende bevægelse, hvor flygtninge – ligesom vandmasserne – presser sig på. En strøm, ‘vi’ andre skal beskytte os imod,” hedder det i bogen.

[LÆS FLERE TEKSTER AF NIELS ROHLER HER](#)

Topillustration: Tysklands Unteilbar-initiativ støtter solidaritet. Foto: Wikimedia Commons

anmeldelsehistorieTyskland

Niels Rohleder

Niels Rohleder (f. 1962) er ansat som presse- og kommunikationsrådgiver hos Dignity – Dansk Institut Mod Tortur. Niels Rohleder er uddannet journalist fra Danmarks Journalisthøjskole fra 1985 og har undervist i journalistik samme sted